

“OOK IN JE DIEPSTE
ELLENDEN BEN JE
NOOIT ALLEEN”

De ervaring van de *Onbekende God*

TEKST PAUL DE BLOT | BEELD NYENRODE

De Paasdagen zijn al lang weer achter de rug. We zijn ons er vaak niet van bewust dat het bij het Paasfeest gaat om het mysterie van de liefde. In de kern gaat het hierbij om een dood-ervaring die ondanks alle pijn, door de innerlijke kracht van de liefde, nieuw leven voortbrengt.

In mijn artikelen heb ik vaker het werk van de bekende Joodse psycholoog Viktor Frankl genoemd. Hij heeft dit in het concentratiekamp persoonlijk beleefd en is zich zo bewust geworden van deze onbewuste kracht van de liefde.

Frankl werd in 1905 geboren en overleed in 1997. Hij was een Oostenrijks neuroloog en psychiater, maar werd vooral bekend als overlever van de holocaust. Op 25 september 1942 werd hij samen met zijn vrouw en ouders naar Theresienstadt gedeporteerd. Hier verrichtte hij dwangarbeid zoals alle andere gevangenen, maar hielp ook medegevangenen bij zwaarmoedigheid en het voorkomen van zelfmoord. Op 19 oktober 1944 werd hij gedeporteerd naar Auschwitz en enige dagen daarna naar Türkheim (vlakbij Dachau). Zijn vrouw was inmiddels overgebracht naar Bergen-Belsen, waar zij omkwam; zijn vader en moeder waren vanuit Auschwitz naar Theresienstadt overgebracht en kwamen daar om. Op 27 april 1945 werd Frankl bevrijd door de Amerikaanse troepen. Van zijn directe verwanten had alleen zijn zuster de oorlog overleefd, die naar Australië was geëmigreerd.

Door het lijden dat hij en anderen hadden ondergaan in de concentratiekampen kwam hij tot de opzienbarende conclusie dat zelfs in de meest absurde, pijnlijke en inhumane situaties het leven potentieel zinvol is. Deze conclusie vormde de sterke basis voor Frankls logotherapie, een vorm van existentiële analyse, ook wel de Derde Weense School der psychotherapie genoemd.

Frankl beschrijft de onbewuste kracht van de liefde aan de hand van twee fundamentele ervaringen die hijzelf en vele anderen hebben beleefd toen alles uitzichtloos scheen te zijn: de kracht van vriendschap en de ervaring van de Onbekende God.

In zijn werk stelde hij het opmerkelijke feit vast dat niemand in staat is de onmenselijkheid van het concentratiekamp te overleven zonder oprechte

vriendschappen. Een eenling is als solitair mens te zwak om de diepe machteloosheid in een uitzichtloze hel te kunnen weerstaan.

Daarnaast wijst hij ook op een andere ingrijpende ervaring: ook in je diepste ellende ben je nooit alleen. Zelfs in die situatie beleef je een kracht die je niet onder woorden kunt brengen, maar die er wél is. Hij spreekt over 'De ervaring van de Onbekende God'.

In de Tweede Wereldoorlog heb ik zelf ook deze vorm van machteloosheid gevoeld en weet ik dat de ervaring van de Onbekende God je enige houvast is. Voor mij is de kernbeleving van het Paasmysterie: de ervaring van de Onbekende God die ik een naam geef. Zo voltrekt het Paasmysterie zich niet alleen tijdens de Paasdagen maar in je hele leven. ■

Paul de Blot

Paul de Blot (1924, Java) studeerde theologie, filosofie, natuurkunde, psychologie, wetenschapsfilosofie, bedrijfskunde en spiritualiteit. Op Nyenrode promoveerde hij op zijn proefschrift *Vernieuwing in een chaotische omgeving door vernieuwing van de mens*. In deze studies specialiseerde hij zich vooral op de evolutie, het geluk bij Plato en de cultuurfilosofie.

Tijdens deze vorming deed hij werk als bouwarbeider bij de Bouworde in Duitsland voor de huisvesting van de Oostduitse vluchtelingen, in het Midden-Oosten in de kibboets van Tel Aviv en gaf les in het lager en middelbaar onderwijs op Java. Van 1962 tot 1978 doceerde hij Indonesische staatsleer, filosofie, godsdienstleer en ecologische technologie aan de staatsuniversiteit in Yogyakarta en was aalmoezenier van de Indonesische Marine.

Na de mislukte communistische staatsgreep in Indonesië van 1965 werd hij belast met de zorg voor de slachtoffers van de staatsgreep, waaronder de 500.000 gevangenen in de concentratiekampen.

In 1979 werd hij benoemd tot studentenmoderator aan de Universiteit Nyenrode en gaf daar ook trainingen voor bedrijfskundigen. In 2007 volgde zijn aanstelling tot hoogleraar Business Spiritualiteit aan de Business Universiteit Nyenrode.